

В. В. Івашковський, О. І. Остапенко, М. В. Тимчик, Б. Б. Шаповалов, З. М., Діхтяренко, І. П. Білоцерківець. Київ: ПАЛИВОДА А. В., 2016. 225 с.

3. Остапенко О.І., (ред.), Тимчик М.В., Зубалій М.Д., Журба К.О., Бінецький Д.О., Касіч Н.П., Кузора І.В. Військово-патріотичне виховання учнів в умовах ідейно-світоглядної конфронтації: навчально-методичний посібник Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2022. 165 с.

4. Остапенко, О. І., Зубалій, М. Д., Тимчик, М. В. *Методика формування у старшокласників готовності до захисту Вітчизни в різних типах закладів освіти*. 2019. Кропивницький: Імекс-ЛТД. 168 с.

5. Тимчик М. В. (ред.), Остапенко О. І., Бінецький Д. О., Касіч Н. П. *Методика військово-патріотичного виховання учнів у закладах загальної середньої освіти: методичні рекомендації*. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2022. 91 с.

І.І. Ткачук, м. Київ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КАР'ЄРНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Статтю присвячено розгляду актуальних питань психолого-педагогічного супроводу кар'єрного самовизначення старшокласників в умовах війни. Доведено, що в процес професійної орієнтації старшокласників необхідно ввести додаткові заходи, спрямовані на укріплення їхньої резильєнтності, оволодіння навичками самоконтролю та самовдосконалення.

***Ключові слова.** старшокласники, психолого-педагогічний супровід, кар'єрне самовизначення, умови війни.*

Нині болючою проблемою українців є невизначеність щодо майбутнього, усвідомлення неконтрольованості життя, відсутність психологічної безпеки. Така ситуація обумовлює складність процесу кар'єрного самовизначення сьогоденних українських старшокласників. У багатьох випадках в учнів старшої школи, які пережили травмівні події, формується комплекс «жертви», який робить для них суб'єктивно недоцільним набуття освіти, створення сім'ї, усього того що входить до поняття «нормального життєвого шляху». Центральне новоутворення ранньої юності – спрямованість у майбутнє – виявляється найбільш вразливим до травмівних чинників в умовах кризової життєвої ситуації.

Тому в умовах воєнного стану в процес професійної орієнтації старшокласників необхідно ввести додаткові заходи, спрямовані на соціально-психологічну реабілітацію старшокласників, а саме: укріплення їхньої резильєнтності, оволодіння навичками самоконтролю та самовдосконалення.

Соціально-психологічна реабілітація, за визначенням Т. Титаренко, є

активізація здатності життєтворення, тобто здатності перепроєктовувати власне життя та втілювати, реалізовувати ці оновлені проекти в сімейній, особистій, професійній та інших сферах. Специфіка соціально-психологічної реабілітації полягає в розробленні й використанні відновлювальних заходів, які діятимуть у чотирьох напрямках: персонально-інструментально-просторово-часовому. *Персональний* вектор має бути спрямований на відновлення частково втраченої цілісності особистості, її збалансованості, самоврегульованості; *інструментальний* – на відновлення зниженої самоефективності особистості, її здатності самореалізовуватися в різних видах діяльності, *просторовий* – на підвищення комунікативної компетентності особистості, налагодження стосунків, подолання почуття відчуження від оточення, конструктивне розв'язання конфліктів; *часовий* – на ціннісно-смыслову сферу особистості, переоцінку цінностей, активізацію пошуку нових життєвих орієнтирів, нових сенсів [2].

За врахування сказаного можна зазначити, що важливими умовами психолого-педагогічного супроводу кар'єрного самовизначення старшокласників в умовах війни є такі:

- зміст психологічного і соціально-педагогічного супроводу цього процесу має будуватися з урахуванням домашнього й освітнього середовища, наявності/відсутності соціальної підтримки та особливостей ситуації, у якій учні опинилися;

- будь-якому активному впливові має передувати вивчення особистості учня та врахування його актуального фізичного і психічного стану, потреб, настанов тощо;

- цей супровід насамперед має орієнтуватися на особистісний розвиток старшокласників, збереження їх у статусі ефективних суб'єктів діяльності, здатних до побудови проекту власного професійного майбутнього й вирішення практичних завдань його досягнення, а вже потім – на конкретний професійний вибір;

- на протипагу песимістичному баченню власного майбутнього особливу

увагу варто приділяти сприянню оптимістичній налаштованості старшокласників у побудові професійних перспектив, формуванню в них спрямованості на майбутню кар'єрну успішність.

Робота має бути спрямована на:

- розвиток соціальної активності учнів;
- підвищення їхньої комунікативної компетентності;
- формування адекватної самооцінки;
- розвиток почуття підконтрольності ситуації (упевненість у тому, що багато чого залежить від самої особи);
- формування реалістичного рівня домагань та відпрацювання реалістичного цілепокладання;
- навчання конструктивній атрибуції своїх успіхів і невдач;
- підсилення рефлексивно-регулятивної активності;
- навчання конструктивним способам розв'язання конфліктів і вирішення складних життєвих ситуацій [3].

Ці завдання можуть бути вирішені шляхом активізації профорієнтаційної діяльності старшокласників. Співробітниками лабораторії виховання готовності до ринку праці Інституту проблем виховання НАПН України обгрунтовано й розроблено «Активізуючий профорієнтаційний метод допомоги в здійсненні профільного або професійного самовизначення». Активізуючий профорієнтаційний метод класифікується як психолого-педагогічний інструментарій, який вузько спрямований на запит учня, має конкретну мету, зміст і очікуваний результат, базується на особистісно-орієнтованій парадигмі й відповідає таким вимогам: діалогічність, наукова аргументованість, результативність, короткочасність. Завданнями активізуючого профорієнтаційного методу є: аналіз та самоаналіз учнями (ученицями) ситуації власного професійного самовизначення; оволодіння навичками здійснення оптимального вибору в плануванні кар'єри; уточнення професійного плану; активізація самопізнання, самоусвідомлення [1].

Отже, в умовах воєнного стану в процес професійної орієнтації

старшокласників необхідно ввести додаткові заходи, спрямовані на соціально-психологічну реабілітацію старшокласників, а саме укріплення їхньої резильєнтності, стресостійкості, оволодіння навичками самоконтролю й самовдосконалення. Ці завдання можуть бути вирішені шляхом активізації профорієнтаційної діяльності старшокласників, зокрема може бути запропоновано «Активізуючий профорієнтаційний метод допомоги у здійсненні профільного або професійного самовизначення», обґрунтований і розроблений співробітниками лабораторії виховання готовності до ринку праці Інституту проблем виховання НАПН України.

Список використаних джерел

1. Охріменко З., Ткачук І. Кар'єрне становлення здобувачів освіти: сучасні профорієнтаційні технології і інструменти. *Людинознавчі студії*. 2023. Серія «Педагогіка». № 16(48), С. 176–188, DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.16/48.25> URL: <https://lib.iitta.gov.ua/736253/>
2. Титаренко Т. Соціально-психологічна реабілітація особистості: етапи, технології, техніки *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. 2018. Вип. 41. С. 157-167.
3. Ткачук І. Психолого-педагогічний супровід особистісного і професійного самовизначення старшокласників, що опинилися у складних життєвих обставинах внаслідок військових конфліктів: методичні рекомендації. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2018. 78 с.

С.В. Толочко, А.В. Трутень, м. Київ

МЕТОДИ, ПРИЙОМИ І ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

У статті здійснено аналіз методів, прийомів і технологій навчання старшокласників в умовах сьогодення. Акцентовано на доцільності під час формування екологічної компетентності старшокласників використання проєктної діяльності, групової роботи, case-study, інтерактивних технологій, нетворкінгу та воркшопу, проведення екскурсій і польових досліджень, рольових ігор тощо.

Ключові слова: методи, прийоми, технології, здобувачі освіти, екологічні проблеми, екологічні ініціативи.

Сучасний світ постійно змінюється, і навчання старшокласників стає важливою складовою їхнього успіху. Завдяки швидкому розвитку технологій та доступу до величезної кількості інформації відбувається оновлення методів, прийомів і технологій навчання відповідно до нових реалій. Тож доцільним є аналіз сучасних підходів до навчання старшокласників в умовах сьогодення для забезпечення їхнього успішного розвитку та готовності до викликів сучасності.